अशरीरः स्थूलसूक्ष्मकारणशरीरैर्विरहितः नलिप्यतिनलिप्यते आकाशइवघटांतर्गतैर्दोषैर्दृत्तत्वादिभिर्गत्यादिभिर्वा ॥ ३॥ अस्यतटस्थतांवारयति ममेति अंतरात्मापिनग्राह्यः उपाध्यभिनिवेशात् ॥ ४ ॥
अयमेवविश्वरूपइत्याह विश्वेति सर्वेषांशरीरैरयमेवशरीरीत्यर्थः ॥ ५ ॥ अस्यैवक्षेत्रज्ञत्वंसनिरुक्तमाह क्षेत्राणीति ॥ ६ ॥ नन्वयमेवक्षेत्रज्ञश्चेदुल्कांतिगत्यागत्यादिकमस्यैवप्रसक्तमित्याशंक्याह नागतिरि
ति घटाकाशस्यैवाप्रतीतितोऽगत्यादिमत्त्वेपिवस्तुतोनैवास्ति अतोनैवसाज्ञेया आत्मनिगतिरस्तीतिनज्ञातव्यमित्यर्थः ॥ ७ ॥कातर्हिगतिप्रतीतेर्गतिरित्याशंक्यानिर्वचनीयास्मिन्गतिप्रतीतिरित्याह चिंतयामी
ति गतेर्निर्वचनंसत्त्वेनासत्त्वेनवादुर्निरूपं पुरुषंयथाज्ञानंश्रुतियुक्त्यनुभूतीरनतिक्रम्यवक्ष्यामि यतःसनातनंनित्यैकरूपं यद्धिनानारूपंतदिदमित्यमेवेतिदुर्निरूपमित्यर्थः ॥ ८ ॥ अस्यमहापुरुषत्वंनिर्वक्ति
तस्येति पुरुषांतरसत्त्वेएकस्यमहत्त्वंनस्यात् समत्वात्पुरुषाणां ॥ ९ ॥ ननुक्लेशादिभिरपरामृष्टईश्वरइतियोगावदंतिसचमहानित्याशंक्यैकस्यैवोपाध्यावेशात्संसारस्तटस्थेश्वरस्यपूर्वमेवनिरस्तत्वादित्याश

अशरीरःशरीरेषुसर्वेषुनिसवत्यसौ ॥ वसन्नपिशरीरेषुनसलिप्यतिकर्मभिः ॥ ३॥ ममांतरात्मातवचयेचान्येदेहसंज्ञिताः ॥ सर्वेषांसाक्षिभूतोसौनग्राह्यःके
नचित्क्वचित् ॥ ४ ॥ विश्वमूर्धाविश्वभुजोविश्वपादाक्षिनासिकः ॥ एकश्चरतिक्षेत्रेषुस्वैरचारीयथासुखं ॥ ५ ॥ क्षेत्राणिहिशरीराणिबीजंचापिशुभाशुभं ॥
तानिवेत्तिसयोगात्मातत:क्षेत्रज्ञउच्यते ॥६॥ नागतिर्नगतिस्तस्यज्ञेयाभूतेषुकेनचित् ॥ सांख्येनविधिनाचैवयोगेनचयथाक्रमं ॥ ७ ॥ चिंतयामिगतिंचा
स्यनगतिंवेद्मिचोत्तरां ॥ यथाज्ञानंतुवक्ष्यामिपुरुषंतुसनातनं ॥ ८ ॥ तस्यैकत्वंमहत्त्वंचसचैकःपुरुषःस्मृतः ॥ महापुरुषशब्दंसबिभर्त्येकःसनातनः ॥ ९ ॥
एकोहुताशोबहुधासमिध्यतेएकःसूर्यस्तपसोयोनिरेका ॥ एकोवायुर्बहुधावातिलोकेमहोदधिश्चांभसांयोनिरेकः ॥ पुरुषश्चैकोनिर्गुणोविश्वरूपस्तंनिर्गुणं
पुरुषंचाविशंति ॥ १० ॥ हित्वागुणमयंसर्वंकर्महित्वाशुभाशुभं ॥ उभेसत्यानृतेत्यक्त्वाएवंभवतिनिर्गुणः ॥ ११ ॥

येनाह एकइति आद्योदृष्टांतउपाधितादात्म्येज्ञेयः द्वितीयस्त्वौपाधिकधर्माणामुपहितेप्रतिबिंबेजलचांचल्यवत्प्रतीतावसंगित्वेप्युपाधिप्रकाशकत्वेच तपसःप्रकाशस्य श्रुतौतु एकएवाग्निर्बहुधासमिद्धएकः
सूर्योविश्वमनुप्रभूतः एकैवोषाःसर्वमिदंविभात्येकंवाइदंविबभूवसर्वमिति दृष्टांतत्रयंपृथगुक्तं सर्वेप्येकस्यानेकत्वेदृष्टांताएते वायुदृष्टांतोप्यसंगत्वएव समुद्रदृष्टांतस्तूत्पत्तिलयस्थानत्वेइतिविवेकः दृष्टांतानु
क्त्वादार्ष्टांतिकमाहार्धेन पुरुषश्चेति निर्गुणोपिमाययाविश्वरूपोभवति विश्वानिचरूपाणितमेवाविशंति समुद्रादुद्भूताआपःसमुद्रमिवेत्यर्थः ॥१०॥कदानिर्गुणंपुरुषंविशंतीत्यतआह हित्वेति गुणमयंदेहेंद्रिया
यहंकारांतंहित्वातद्धानाच्चशुभाशुभंकर्मत्यक्त्वातत:सत्यानृतेसत्यमक्षरंजीवाख्यंअनृतंप्रधानं भोक्तारंभोग्यंचत्यक्त्वेत्यर्थः क्षरंप्रधानममृताक्षरंहरःक्षरात्मानावीशतेदेवएकइति अमृतोक्षरइतिवक्तव्येअमृता
क्षरमितिच्छांदसउत्वाभावः ॥ ११ ॥ * इदंचभाष्यविरुद्धं तत्रअमृतंचतदक्षरंचेतिविग्रहपूर्वकंव्याख्यानात्

Digitized by Google